

УДК 338.434-026.16

М. М. Забаштанський,

д. е. н., професор, директор ННІ природокористування та гуманітарних наук,
Національний університет "Чернігівська політехніка"

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9417-0163>

М. В. Дубина,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет "Чернігівська політехніка"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5305-7815>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.3.4

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ МАКРОФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

M. Zabashtanskyi,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Educational-Scientific Institute Environmental
Management and Humanities, Chernihiv Polytechnic National University

M. Dubyna,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Chernihiv Polytechnic National University

FINANCIAL MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CONDITIONS OF MACROFINANCIAL INSTABILITY

У статті розкрито важливість та роль фінансового механізму розвитку аграрних підприємств в умовах макрофінансової нестабільності. Проведено дослідження концептуальних засад та практичних аспектів побудови фінансового механізму розвитку аграрних підприємств. Наголошено, що повномасштабна військова агресія проти нашої країни спричинила виникнення ознак макрофінансової нестабільності в державі, що вимагає пошуку новітніх підходів до побудови процесів організації фінансових відносин суб'єктів господарювання, вагоме місце серед яких посідають аграрні підприємства. Обґрунтовано, що реалізація фінансових відносин аграрних підприємств відбувається в межах відповідного фінансового механізму, який зазнає трансформації під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Проаналізовано окремі показники функціонування аграрних підприємств в сучасних умовах, що дозволило узагальнити ключові пріоритети стратегічного їхнього розвитку. Запропоновано авторський підхід до побудови фінансового механізму розвитку аграрних підприємств України, в основу якого покладено зміну підходів до організації їхніх фінансових відносин.

The article reveals the importance and role of the financial mechanism for the development of agricultural enterprises in conditions of macro-financial instability. The conceptual foundations and practical aspects of building a financial mechanism for the development of agricultural enterprises are studied. It is emphasized that the full-scale military aggression against our country has caused signs of macro-financial instability in the state, which requires the search for new approaches to building processes for organizing financial relations of business entities, among which agricultural enterprises occupy a significant place. It is substantiated that the implementation of financial relations of agricultural enterprises takes place within the framework of the corresponding financial mechanism, which undergoes transformation under the influence of factors of the external and internal environment.

Based on the generalization of existing approaches, the necessity is substantiated and the author's interpretation of the category "financial mechanism for the development of agricultural enterprises" is proposed, which is revealed as a system for building financial relations based on a set of financial methods, forms of financial resource management and appropriate provision aimed at maximizing the results of financial and economic activities and forming the necessary potential for spatial development.

Separate indicators of the functioning of agricultural enterprises in modern conditions were analyzed, which allowed us to summarize the key priorities of their strategic development. An author's approach to building a financial mechanism for the development of agricultural enterprises in Ukraine was proposed, which is based on changing approaches to the organization of their financial relations.

It is proven that the processes of restoration and current functioning of agricultural enterprises are inextricably linked in time. It is emphasized that the full restoration of agricultural enterprises is possible only after the complete cessation of hostilities, which will allow directing a certain part of resources to the restoration of the national economy. The leading role of international support in the restoration of the agricultural sector in particular and the national economy as a whole is emphasized.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансові відносини, банківське кредитування, фінансово-кредитні інструменти, державні фінанси, фінансовий механізм, фінансовий механізм розвитку аграрних підприємств, фінансові інструменти.

Keywords: financial support, financial relations, sources of financing, bank lending, financial and credit instruments, state financial support, state finances, financial mechanism, financial mechanism for the development of agricultural enterprises, financial instruments, agricultural enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Необхідність забезпечення первинних потреб на ранніх етапах розвитку людства зумовила активний розвиток процесів землеробства, пошук можливих шляхів підвищення родючості ґрунтів, що своєю чергою згодом спричинило формування первинних фінансових відносин у цій сфері. Складність та багатогранність сфери аграрного виробництва сформувало необхідність формування досить складної системи побудови його фінансових відносин, реалізація яких відбувається у відповідному фінансовому механізмі. Водночас залежність аграрного сектору від багатьох чинників зовнішнього та внутрішнього впливу, природних умов, спричинили його значну вразливість та нестабільність функціонування, що набуло особливого значення в сучасних умовах. Системне руйнування виробничо-господарських зв'язків, скорочення посівних площ через мінування територій, часткова втрата сільськогосподарської техніки та устаткування, знищення інфраструктури аграрних підприємств, зниження результативності функціонування та втрата ринків збуту аграрної продукції, обмеження доступу до кредитних ресурсів та брак державної підтримки спричинили необхідність удосконалення наявного фінансового механізму їх функціонування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Науковий світ досить широко наповнений напрацюваннями вчених та практиків у частині побудови фінансових відносин серед суб'єктів фінансового механізму аграрної сфери. Провідна роль функціонування аграрної сфери та її суб'єктів господарювання у процесі життєзабезпечення населення зумовила прискіпливу увагу наукової спільноти до пошуку дієвих інструментів та методів організації їхніх фінансів. Серед науковців та практиків, які зробили значний внесок як у дослідження окремих складових, так і системного обґрунтування побудови та функціонування фінансового механізму розвитку аграрних підприємств, слід виділити таких: С. Андрос, О. Василик, О. Дребот, О. Квасниця, О. Кириленко, О. Ковалюк, І. Косач, І. Лютий, О. Макар, В. Маргасова, А. Москаленко, Т. Неклюдова, В. Опарін, О. Попело, А. Роговий, О. Стащук, В. Федосова, О. Фурдичко, С. Юрія та інших.

Однак, незважаючи на наявність фундаментальних напрацювань у частині побудови фінансового механізму розвитку аграрних підприємств, у сучасних умовах сформувалась нагальна необхідність проведення подальших досліджень з метою його адаптації до новітніх умов. Повномасштабна військова агресія про-

ти нашої країни спричинила доцільність трансформації наявного фінансового механізму розвитку аграрних підприємств, спроможного функціонувати в умовах макрофінансової нестабільності. Певною мірою можна стверджувати про те, що в сучасних умовах відбувається побудова нового фінансового механізму розвитку аграрних підприємств, що зумовлено необхідністю забезпечення результативності їх функціонування, відновлення потенціалу національної економіки та збереження суверенітету держави.

МЕТА СТАТТІ

Метою цієї статті є поглиблення концептуальних засад побудови фінансового механізму розвитку аграрних підприємств в умовах макрофінансової нестабільності, обґрунтування провідної ролі держави у функціонуванні агропромислового комплексу країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Функціонування аграрного сектору економіки країни насамперед зумовлено необхідністю забезпечення первинних потреб її суспільства, гарантуванням продовольчої безпеки населення. Водночас багатогранність аграрного сектору, його комплексна взаємодія з усіма іншими секторами національної економіки, посилення їх взаємодії на його основі, спричиняє його виокремлення серед інших секторів, а отже, питання забезпечення його належного функціонування перебуває серед пріоритетних завдань національної економіки.

Повномасштабне вторгнення РФ на територію нашої країни спричинило важкі наслідки для функціонування аграрної сфери загалом та аграрних підприємств зокрема. За даними Київської школи економіки, обсяг прямих втрат, понесених агропромисловим комплексом, на початок 2024 року становить 10,3 млрд \$, сума непрямих фінансових втрат аграрного сектору вже перевищила 83 млрд \$, що здійснює відповідний вплив на результативність функціонування зазначеного сектору [5].

Аграрні підприємства втратили значну кількість сільськогосподарської техніки, елеваторів та зерносховищ, зазнали пошкодження та руйнування меліоративні системи. Крім того, на аграрних підприємствах зафіксовано загибель тварин, втрату багаторічних культур, факторів виробництва та готової продукції, у тому числі через їх викрадення. Сукупність вищезгаданих передумов вимагає зміни підходів до побудови фінансового механізму функціонування аграр-

них підприємств, спрямування ключових зусиль на формування достатнього обсягу їх фінансового забезпечення, необхідного для здійснення процесу розширеного відтворення та формування необхідного потенціалу для подальшого функціонування.

З цих позицій фундаментальна категорія "фінансовий механізм" набуває ще більш важливого значення у процесі функціонування аграрних підприємств зокрема та агропромислового комплексу загалом. Нині є досить велика кількість науковців, дослідження яких спрямовані на розкриття та деталізацію змісту цієї категорії, опису її складових, узагальненні її впливу на побудову системи фінансових відносин.

Так, О. Василик обґрунтовує категорію фінансового механізму з позиції системного підходу, "фінансовий механізм — це методичні, організаційні та правові положення і заходи, що визначають функціонування фінансів в економіці держави, їх практичне використання для досягнення визначених відповідними програмами цілей і завдань" [3].

О. Кириленко досліджуючи дану категорію, наголошує на тому, що "фінансовий механізм" виступає сукупністю конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільчих відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів [7].

Вагомим є підхід науковця В. Опаріна, який визначає фінансовий механізм як сукупність фінансових методів і форм, інструментів і важелів впливу держави на економічний і соціальний розвиток суспільства [13]. На нашу думку, виокремлення впливу фінансового механізму на важливу соціальну складову розвитку суспільства суттєво посилюють обґрунтування його практичної складової.

Значна когорта науковців, досліджуючи категорію "фінансовий механізм", розглядають її в площині не лише побудови системи державних фінансів, але також і фінансів суб'єктів господарювання. Так, О. Ковалюк пропонує трактування зазначеної категорії як системи "фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовують у фінансовій діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення фінансовою політикою на мікрорівні" [9].

О. Квасниця, Т. Неклюдова спрямували свої дослідження саме на дослідження категорії "фінансовий механізм аграрного сектору", запропонувавши її трактування як сукупності фінансових методів та важелів, нормативно-

Таблиця 1. Оцінка прямих збитків агропромислового комплексу та земельних ресурсів України на початок 2024 року

Види втрат	Одиниця кількості	Первісна кількість об'єктів	Кількість пошкоджених об'єктів	Оцінка втрат, млрд \$
Зруйновано				
Сільськогосподарська техніка	од.	764 323	130 603	5,43
Зерноховища, смність	тис. т	75 084	11 351	1,7
Загиблі тварини (включаючи птахівництво і рибне господарство)	тис. голів	203 292	1 899	0,1
Зруйновані пасіки	бджолосім'ї	2 272 740	86 902	0,0
Багаторічні культури	га	197 100	16 364	0,4
Знищені та вкрадені фактори виробництва	т	962 951	135 993	0,1
Знищена та вкрадена готова сільськогосподарська продукція	т	254 86 613	4 037 542	1,9
Об'єкти аквакультури та рибальства	од.	2102	228	0,03
Пошкоджено Забій тварин внаслідок неможливості їх утримання	тис. голів	203 292	11 963	0,1
Загиблі та зниклі бджоли	бджолосім'ї	2 272 740	192 526	0,0
Сільськогосподарська техніка	од.	764 323	50 521	0,4
Зерноховища, смність	тис. т	75 084	3341	0,1
Загальні прямі збитки інфраструктури	х	х	х	10,3

Джерело: розрахунки Агроцентру КШЕ (Центр досліджень продовольства та землекористування).

правового, інформаційного й ресурсного забезпечення, що сприяють організації процесу планування, стимулювання та раціонального використання фінансових ресурсів аграрних підприємств з метою забезпечення процесу розширеного відтворення та отримання корисного ефекту [6].

Враховуючи фундаментальні напрацювання науковців та практиків у частині розвитку категорії "фінансовий механізм розвитку аграрних підприємств", пропонуємо розглядати її як систему побудови фінансових відносин засновану на сукупності фінансових методів, форм управління фінансовими ресурсами та відповідного забезпечення, спрямованих на максимізацію результатів фінансово-господарської діяльності та формування необхідного потенціалу майбутнього розвитку.

Значні руйнування транспортної інфраструктури в більшості регіонів суттєво ускладнили, а подекуди унеможливили логістичні процеси, пов'язані з функціонуванням аграрних підприємств, реалізації їхньої продукції, що своєю чергою мало негативний вплив на результативність їх функціонування, спричинило обмеження доступності продукції цих підприємств серед населення.

За даними Київської школи економіки, з початку бойових дій в Україні були пошкоджені 19 аеропортів і цивільних аеродромів, 126 залізничних вокзалів і станцій. За даними Міністерства інфраструктури, внаслідок бойових дій руйнувань зазнали 25,4 тис. км доріг та 344 мостів і мостових переходів державного, місцевого або комунального значення. Лише за попе-

редніми оцінками обсяг прямих збитків об'єктів транспортної інфраструктури в Україні становив 36,8 млрд \$ (табл. 1) [1; 5; 15].

Макрофінансова нестабільність у країні, складний фінансовий стан аграрного сектору економіки вимагає пошуку додаткових джерел фінансування, спрямованих на компенсацію завданих збитків та покриття наявних потреб у фінансовому забезпеченні. За цих умов особливо важливого значення набуває державна підтримка, спрямована на пряме та опосередковане фінансування.

Водночас значні інфраструктурні руйнування, спричинені повномасштабною агресією, втрата частини населення та суб'єктів господарювання, переорієнтація економіки та необхідність першочергового фінансування потреб оборони та підтримки правопорядку, гарантування соціальної складової життєзабезпечення суспільства, спричинили погіршення макрофінансової стабільності, обмежили можливості держави в додатковому фінансуванні аграрного сектору економіки.

За даними Міністерства фінансів України, обсяг державного боргу країни станом на кінець 2024 року становить майже 7 трлн грн, а його співвідношення до ВВП становить 92 %. З метою порівняння у 2023 році державний борг становив 5,5 трлн грн, або 84 % ВВП, а у 2021 році розмір державного боргу становив 2,67 трлн грн, або 49 % ВВП [5; 10; 14].

З метою забезпечення державної підтримки аграрних підприємств у 2020 році було запроваджено програму кредитування сільськогосподарських товаровиробників "Доступні

Таблиця 2. Динаміка кредитування аграрних підприємств України за 2024 рік

Область	«Доступні кредити 5-7-9 %»		Банківське кредитування	
	Обсяг, млрд грн	Кількість підприємств, од.	Обсяг, млрд грн	Кількість підприємств, од.
Кіровоградська	3,7	1112	6,9	1584
Київська	5,7	835	21,7	1251
Волинська	2,7	464	*	*
Вінницька	4,1	894	7,4	1297
Одеська	4	819	6,4	1179
Дніпропетровська	2,7	575	7,5	946
Львівська	2,7	626	5,8	860
Харківська	3,3	516	*	*
Черкаська	*	*	6,2	526
Тернопільська	*	*	5,8	506
Разом	46,9	8750	104,5	13088

* — дані відсутні.

Джерело: складено авторами за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України

кредити 5-7-9 %", термін дії якої наприкінці 2024 року подовжили до березня 2026 року [11; 14].

За даними Міністерства з аграрної політики та продовольства України, у 2024 році понад 3,1 тис. фермерських господарств та інших виробників с/г продукції, які обробляють до 120 га на деокупованих територіях, отримали по 8000 грн за гектар безповоротної допомоги. Загалом на це спрямовано 795,75 млн грн [1; 2].

Надання фінансової підтримки передусім було спрямовано аграрним підприємствам Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Київської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей. Крім того, з метою підтримки аграрних підприємств, які працюють на найбільш небезпечних територіях, державою було спрямовано фінансову допомогу у вигляді 1000 гривень за гектар угідь для фермерів, які працюють у зонах потенційних бойових дій, а також 2000 гривень за гектар для тих, хто веде діяльність безпосередньо на територіях бойових дій. Загальний обсяг зазначеної фінансової допомоги становив 1,5 млрд грн, яка була розподілена серед 2,3 тис. аграрних підприємств [1; 2].

Взагалі протягом 2024 року державою було надано фінансування за програмою "Доступні кредити 5-7-9 %" 46,9 млрд гривень, а 13 088 аграрних підприємств отримали майже 104,5 млрд гривень банківських кредитів спрямованих на майбутній розвиток (табл. 2) [1; 2].

Намагання держави підтримати фінансову спроможність аграрних підприємств у сучасних умовах має надзвичайно важливе значення, водночас обсяг коштів, спрямований на допомогу та кредитування аграрної сфери, є недо-

статній з урахуванням її наявної потреби та фондоємності.

Новітні трансформації аграрних підприємств повинні бути спрямовані на максимальне залучення новітнього обладнання та технологій, застосування сучасних засобів вирощування, захисту та зберігання аграрної продукції.

Мобілізація значної частини населення, активні міграційні процеси, пов'язані з пошуком захисту від військових дій, спричинили відсутність достатнього обсягу трудових ресурсів, що також має місце й на аграрних підприємствах. Саме тому впровадження автоматизації виробничих та управлінських процесів на аграрних підприємствах набуває дедалі більшого значення, що теж вимагає відповідного фінансового забезпечення [4; 8].

Значною перешкодою функціонування підприємств аграрного сектору залишається наявність значного обсягу замінованих земель, що унеможливорює їх подальше використання до проведення розмінування. Законом України "Про державний бюджет України на 2025 рік" спрямовано понад 6 млрд грн на підтримку аграрної сфери, в тому числі 1 млрд грн — на розмінування сільськогосподарських земель.

Активні бойові дії на території нашої країни спричиняють скорочення посівних площ, що своєю чергою визначатиме майбутні можливості держави в частині експорту зернових та аграрної продукції. До початку повномасштабного вторгнення Україна виробляла втричі більше зерна, у порівнянні з внутрішніми потребами. Так, у 2021 році в країні було вироблено 25,3 млн т пшениці, з яких 17,5 млн т було експортовано. Попри військові дії, у 2024 році обсяг експорту зернових і зернобобових культур

Рис. 1. Концептуальний підхід до побудови фінансового механізму розвитку аграрних підприємств України

Джерело: розроблено авторами на основі [4; 11; 12].

з України становив 17,2 млн т, що на 53 % більше, ніж за аналогічний період 2023 року [15].

Враховуючи те, що експорт зернових та олійних культур забезпечує майже половину валютних надходжень країни, питання результативного функціонування агропромислової сфери набуває стратегічного характеру. Серед найбільших країн-імпортерів вітчизняної пшениці перебувають такі країни, як: Іспанія, Єгипет, Індонезія, Туреччина, Румунія, Пакистан, В'єтнам, Алжир, Італія [2; 15]. Збереження експортного потенціалу аграрного сектору, звісно, передусім визначатиметься подальшим перебігом військових дій, але також суттєво залежатимуть від

спроможності фінансового механізму розвитку аграрних підприємств забезпечити формування необхідного обсягу фінансових ресурсів.

Новітній підхід до побудови фінансового механізму розвитку аграрних підприємств повинен бути спрямований на повноцінне фінансове забезпечення процесу розширеного відтворення, з урахуванням наявної специфіки функціонування агропромислового комплексу (рис. 1).

Орієнтація на зростання економічної ефективності функціонування аграрних підприємств, забезпечення високого рівня врожайності, має супроводжуватись впровадженням новітніх інноваційних технологій вирощування

та захисту рослин, дотримання принципу екологічної безпечності.

Не менш важливим питанням забезпечення ефективності функціонування аграрних підприємств, підтримки їхньої спроможності здійснювати результативну фінансово-господарську діяльність є укладання ф'ючерсних та форвардних угод з міжнародними партнерами, що дозволить акумулювати та залучити відповідний обсяг фінансових ресурсів, необхідний для забезпечення результативного функціонування, дозволить перерозподілити частину наявних ризиків.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Подальша європейська інтеграція економіки нашої країни загалом та агропромислового комплексу зокрема вимагає зміни підходів до його функціонування, дотримання релевантних показників якості сільськогосподарської продукції з метою забезпечення її конкурентоспроможності. Водночас швидкість та якість перехідного періоду європейської інтеграції агропромислового комплексу буде визначатись значною сукупністю факторів внутрішнього та зовнішнього впливу. Важливість поточного функціонування агропромислових підприємств зумовлена необхідністю підтримки власної спроможності забезпечення продовольчої безпеки держави. Саме з цих позицій процеси відновлення та поточного функціонування аграрних підприємств є нерозривно пов'язаними в часі. Звичайно, говорити про повноцінне відновлення агропромислових підприємств ми зможемо лише після повного припинення бойових дій, що дозволить провести розмінування територій, спрямувати певну частину ресурсів на відновлення національної економіки.

Саме спроможності держави забезпечити швидкі системні процеси відновлення національної економіки після припинення бойових дій, визначатимуть рівень реєміграції громадян, що своєю чергою визначатиме потенціал майбутнього розвитку. З цих позицій забезпечити швидкий системний розвиток економіки держави без комплексної підтримки міжнародних партнерів вважається досить складно.

Література:

1. Агровиробники з прифронтових та деокупованих територій отримали допомогу від держави. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/ahrovirobnyky-z-pryfrontovykh-ta-deokupovanykh-terytorii-otrymaly-dopomohu-vid-derzhavy>.

2. Андрос С. В., Герасимчук В. Г. Тенденції розвитку ринку аграрного кредитування домогосподарств в Україні: аналіз споживчих та іпотечних кредитів. Дослідження світової аграрної економіки. 2023. № 4 (2). С. 32—46. DOI: 10.36956/gwae.v4i2.846.

3. Василик О. Д. Теорія фінансів. Київ: НІОС, 2000. 416 с.

4. Забаштанський М. М., Роговий А. В., Забаштанська Т. В. Економічна безпека держави в умовах трансформаційних змін туристичної галузі України. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 4 (72). С. 50—55.

5. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/nepryami-finansovi-vtrati-ekonomiki-ukrayini-perevishhuyut-1-164-trln-vtrachenogo-vitorguotsinka-kse-standom-na-lipen-2024-roku>.

6. Квасниця О., Неклюдова Т. Вдосконалення фінансового механізму розвитку аграрного сектору. Світ фінансів. 2020. № 3 (64). С. 139—152.

7. Кириленко О. П. Фінанси (теорія та вітчизняна практика): навч. посіб. Тернопіль: Астон, 2002. 212 с.

8. Кнір М. О., Плешакова Н. А., Плешакова О. А., Криворучко Я. В. Зарубіжний досвід управління зовнішнім державним боргом і перспективи його імплементації в Україні. Бізнес Інформ. 2019. № 12. С. 70—75.

9. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія. Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2002. 396 с.

10. Кудряшов В. Стратегічні засади управління державним боргом. Економіка України. 2024. Том 65, № 9 (730). С. 58—76. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2022-09-4/2022-09-4>.

11. Маргасова В., Дубина М., Забаштанський М. Суб'єкти інвестування на ринку державного боргу. Економіка та суспільство. 2023. № (52). DOI: 10.32782/2524-0072/2023-52-51.

12. Мацьків В. Складові фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору. Сталий розвиток економіки. 2015. № 3. С. 276—281.

13. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ: КНЕУ, 2005. 240 с.

14. Про надання фінансової державної підтримки: Постанова Кабінету Міністрів України № 28 від 24.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-п#Text>.

15. Україна демонструє світу надійність постачання зерна та готова експортувати власний досвід. URL: <https://uga.ua/meanings/ukrayina-demonstruye-svitu-nadijnist-postachannya-zerna-ta-gotova-eksportuvati-vlasnij-dosvid>.

References:

1. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2025), "Agricultural producers from frontline and de-occupied territories received assistance from the state", available at: <https://minagro.gov.ua/news/ahrovyrobniky-z-pry-frontovyykh-ta-deokupovanykh-terytorii-otrymaly-dopomohu-vid-derzhavy> (Accessed 16 Jan 2025).

2. Andros, S.V. and Gerasymchuk, V.H. (2023), "Development Trends of the Market of Agricultural Lending to Households in Ukraine: Analysis of Consumer and Mortgage Loans", Research on World Agricultural Economy, vol. 4 (2), pp. 32—46. DOI: 10.36956/rwae.v4i2.846.

3. Vasylyk, O. D. (2000), Teoriia finansiv [Theory of finance], NIOS, Kyiv, Ukraine.

4. Zabashtanskyi, M.M., Rohovyi, A.V. and Zabashtanska, T.V. (2019), "Economic security of the state in the conditions of transformational changes in the tourism industry of Ukraine", Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi, vol. 4 (72), pp. 50—55.

5. Kyiv School of Economics (2024), "Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of the beginning of 2024", available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/nepriyami-finansovi-vtrati-ekonomiki-ukrayini-perevishhuyut-1-164-trln-vtrachenogovitorgu-otsinka-kse-stanom-na-lipen-2024-roku/> (Accessed 16 Jan 2025).

6. Kvasnytsia, O. and Nekliudova, T. (2020), "Improving the financial mechanism for the development of the agricultural sector", Svit finansiv, vol. 3 (64), pp. 139—152.

7. Kyrylenko, O.P. (2002), Finansy (teoriia ta vitchyzniana praktyka) [Finance (theory and domestic practice)], Aston, Ternopil, Ukraine.

8. Knir, M.O., Plieshakova, N.A., Plieshakova, O.A. and Kryvoruchko, Ya.V. (2019), "Foreign experience in managing external public debt and prospects for its implementation in Ukraine", Biznes Inform, vol. 12, pp. 70—75.

9. Kovaliuk, O.M. (2002), Finansovyi mekhanizm orhanizatsii ekonomiky Ukrainy (problemy teorii i praktyky) [Financial mechanism of the organization of the economy of Ukraine (problems of theory and practice)], Vyd. tsentr Lviv. nats. un-tu im. Ivana Franka, Lviv, Ukraine.

10. Kudriashov, V. (2024), "Strategic principles of public debt management", Ekonomika Ukrainy, vol. 65, no. 9 (730), pp. 58—76, available at: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2022-09-4/2022-09-4> (Accessed 16 Jan 2025).

11. Marhasova, V., Dubyna, M. and Zabash-tanskyi, M. (2023), "Investment entities in the public debt market", Ekonomika ta suspilstvo, vol. (52). DOI: 10.32782/2524-0072/2023-52-51.

12. Matskiv, V. (2015), "Components of financial support for the development of the agricultural sector", Stalyi rozvytok ekonomiky, vol. 3, pp. 276—281.

13. Oparin, V.M. (2005), Finansy (zahalna teoriia) [Finance (general theory)]. (2nd ed.), KNEU, Kyiv, Ukraine.

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On the provision of financial state support", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-p#Text> (Accessed 16 Jan 2025).

15. Ukrainian Grain Association (n.d.), "Ukraine demonstrates to the world the reliability of grain supplies and is ready to export its own experience", available at: <https://uga.ua/meanings/ukrayina-demonstruye-svitu-nadijnist-postachannya-zerna-ta-gotova-eksportuvati-vlasnij-dosvid/> (Accessed 16 Jan 2025).

Стаття надійшла до редакції 21.01.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663